

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА
ФРАНКА

Катедра української мови імені професора Івана Ковалика

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана філологічного факультету

Роман КРОХМАЛЬНИЙ

“31” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Мікротопоніміка: традиції та перспективи»

освітній рівень **другий (магістерський)**

галузь знань **03 – Гуманітарні науки**

спеціальність **035 Філологія**

спеціалізація **035.01 Українська мова та література**

освітня програма **“Українська мова та література”**

Факультет **філологічний**

2023 – 2024 навчальний рік

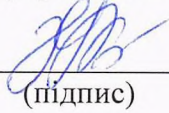
Робоча програма «**Мікротопоніміка: традиції та перспективи**» для студентів спеціальності 035 – філологія спеціалізації 035.01 – «українська мова та література».

Розробник: кандидат філологічних наук, доц. Сокіл-Клепар Н. В.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри української мови імені професора І. Ковалика

Протокол від “31” серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри української мови імені проф. І. Ковалика

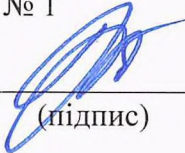

(Купчинська З. О.)
(прізвище та ініціали)

“31” серпня 2023 року

Схвалено Вченою радою факультету

Протокол від “ 31” серпня 2023 року № 1

“ 31”серпня 2023 року Голова _____ (Крохмальний Р. О.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 01 Гуманітарні науки	Вибіркова	
Модулів – 3		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3	Освітній рівень: магістр	Другий магістр	
		Семестр 3-й	
Загальна кількість годин – 105		Лекції 16 год.	
		Практичні заняття	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 9,12	Спеціальність: 035 Філологія	16 год.	
		Самостійні	
		73 год.	
		ІНДЗ	
		Вид контролю: залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 30,5% : 69,5%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета — ознайомити студентів із номінованими фрагментами локального простору, допомогти засвоїти основні процеси формування і становлення української мікротопоніміки, засвідчити її безперервний історичний розвиток та вдосконалення, з'ясувати доцільність мікротопонімів не тільки в лінгвістиці, історії та географії, а й туризмі, психології, мистецтві, медійних засобах та інтернет-комунікації.

Завдання курсу – продемонструвати динаміку назвознавства, зокрема мікротопоніміки, допомогти студентові у зборі й систематизації назв, сприяти науковому розумінню цих онімів, оволодіти загальними тенденціями у семантичному й структурно-словотвірному аналізі мікротопонімів.

- основні ознаки мікротопонімів;
- головне теоретичне надбання в галузі мікротопоніміки;
- класифікації мікротопонімів;
- критерії семантичного поділу назв;
- основи онімної деривації;
- структурну специфіку мікротопонайменувань;

вміти:

- вичленувати мікротопоніми з текстового фрагменту;
- укласти невеликий квестіонар для запису мікротопонімів;
- зібрати мікротопонімний матеріал шляхом опитування респондентів;
- позначати локальні маркери на картах Google;
- пояснити домікротопонімну семантику географічної одиниці;
- проаналізувати структурно-словотвірні особливості пропріатива.

Вивчення вказаної дисципліни передбачає формування таких **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 13. Здатність розробляти проєкти та управляти ними.

фахових компетентностей:

ФК 11. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.

ФК 12. Здатність вільно користуватися філологічною термінологією.

ФК 15. Здатність використовувати когнітивно-пізнавальну активність, творчо-пошукові дії в процесі роботи над мовно-літературними явищами.

ФК 17. Здатність аналізувати й інтерпретувати мовно-літературні процеси, зіставляти інформацію, порівнювати явища.

програмних результатів навчання:

ПРН 1. Використовувати українську мову як державну в усіх сферах суспільного життя, зокрема у професійному спілкуванні.

ПРН 3. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 8. Застосовувати філологічні знання для розв'язання професійних завдань.

ПРН 10. Окреслювати основні проблеми дисциплін, що визначають конкретну філологічну галузь, пояснювати їх взаємозв'язок у цілісній системі знань.

ПРН 14. Аналізувати мовні одиниці, визначати їх взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 18. Демонструвати знання з обраної філологічної спеціалізації.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історико-теоретичні аспекти мікротопоніміки

Тема 1. Мікротопоніми – словесна архітектура населеного пункту. Мікротопоніміка як наука. Об'єкт, предмет, завдання. Зв'язки з іншими науками. Наукова дефініція мікротопоніма в українському та іншоевропейському просторах. Мікротопоніміка як наука. Об'єкт, предмет, завдання. Зв'язки з іншими науками. Наукова дефініція мікротопоніма в українському та іншоевропейському просторах.

Тема 2. Історико-теоретичні основи мікротопоніміки. Власні назви локальних об'єктів у найдавніших працях. Поява наукових праць топонімного характеру (кін. XVIII – поч. XIX ст.). Укладання питальників. Початки (мікро)топоніміки як окремої ономастичної науки (50–60-і рр. XX ст.). Сучасні праці в мікротопонімній царині (кін XX – поч. XXI ст.).

Тема 3. Джерела мікротопонімів. Аналіз давніх писемних пам'яток, історичних словників, у яких фігурують мікротопоніми. Мікротопонім у краєзнавчих нарисах та спеціальних (мікротопонімних) словниках.

Змістовий модуль 2. Номінативно-методичні проблеми мікротопонімів

Тема 1. Методи дослідження мікротопонімів. Аналіз основних методів.

Тема 2. Номінація локальних географічних об'єктів. Причини й етапи називання дрібних географічних об'єктів. Роль варіантів у мікротопонімній номінації. Прагматичні, комунікативні, когнітивні аспекти мікроолокусів.

Змістовий модуль 3. Семантичні та структурно-словотвірні особливості мікротопонімів

Тема 1. Класифікації мікротопонімів. Основні критерії поділу (мікро)топонімів. Види класифікацій (семантичні, структурні, етимологічні, словотвірні).

Тема 2. Семантичний поділ мікротопонімів. Взаємозв'язок мікротопонімів з апелятивами та іншими власними назвами. Роль географічної, культурно-історичної лексики у номінації мікропростору. Антропоніми та мікротопоніми. Частотність уживання інших видів власних назв як базової основи мікротопонімів.

Тема 3. Структурно-словотвірна специфіка мікротопонімів. Тлумачення мікротопонімів із погляду їхньої структури (одно- і багатокomпонентні), способу творення (лексико-семантичний, морфологічний, морфолого-синтаксичний та ін.). Прийменникові конструкції як специфіка мікротопонімікону.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		л	п	інд.	с р с
1	2	2			2
Модуль I					
Змістовий модуль 1. Історико-теоретичні аспекти мікротопоніміки					
Тема 1. Мікротопоніми – словесна архітектура населеного пункту.	14	2	2		10
Тема 2. Історико-теоретичні основи	12	2	2		8

мікротопоніміки.					
Тема 3. Джерела мікротопонімів.	12	2	2		8
Разом за змістовим модулем 1	38	6	6		26
Змістовий модуль 2. Номінативно-методичні проблеми мікротопонімів					
Тема 1. Методи дослідження мікротопонімів.	14	2	2		10
Тема 2. Номінація локальних географічних об'єктів.	12	2	2		8
Разом за змістовим модулем 2	36	5	5		26
Змістовий модуль 3. Семантичні та структурно-словотвірні особливості мікротопонімів					
Тема 1. Класифікації мікротопонімів.	11	2	2		7
Тема 2. Семантичний поділ мікротопонімів.	11	2	2		7
Тема 3. Структурно-словотвірна специфіка мікротопонімів.	19	2	2		7
Разом за змістовим модулем 3	31	5	5		21
Усього годин	105	16	16		73

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Мікротопоніми – словесна архітектура населеного пункту.	2
2.	Історико-теоретичні основи мікротопоніміки.	2
3.	Джерела мікротопонімів.	2
4.	Методи дослідження мікротопонімів.	2
5.	Номінація локальних географічних об'єктів.	2
6.	Класифікації мікротопонімів.	2
7.	Семантичний поділ мікротопонімів.	2
8.	Структурно-словотвірна специфіка мікротопонімів.	2
	Разом	16

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Мікротопонім у мові й мовленні.	4
2.	Синхронія та діахронія в мікротопонімії.	6
3.	Збір, систематизація, аналіз мікротопонімів (населеного пункту).	63
	Разом	73

7. Методи навчання

Результати навчання	Методи навчання і викладання	Методи оцінювання досягнення результатів навчання
Знати дефініцію мікротопоніма; методи дослідження; історичні й теоретичні аспекти вивчення локальних назв; розвинути навички структурного, семантичного, картографічного та словотвірного аналізу мікротопонімів.	Основні методи: пояснювально-ілюстративний, евристичний, репродуктивний, дослідницький, проектний. Передбачені лекції, бесіди (евристичні бесіди), дискусії, вправи (інтерактивні), практичні роботи, демонстрації, рефлексія.	Опитування усне (фронтальне, індивідуальне), письмове (тестування, самостійні та контрольні роботи, творчі есе, проекти).

8. Методи контролю

Тестування. Контрольна робота.

9. Розподіл балів, які отримують студенти (залік)

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Змістовий мод. 1			Змістовий мод. 2			Змістовий мод. 3			100
Т.1	Т. 2	Т. 3	Т. 1	Т. 2	Т. 3	Т. 1	Т. 2	Т. 3	
10	15	10	15	10	10	10	10	10	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
A	90 – 100	відмінно	зараховано
B	81-89	добре	
C	71-80		
D	61-70		
E	51-60	задовільно	не зараховано з можливістю
FX	21-50	незадовільно з	

		можливістю повторного складання	повторного складання
F	0-20	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

* кількість балів для оцінок «незадовільно» (FX і F) визначається Вченими радами факультетів (педагогічною радою коледжу).

10. Методичне забезпечення

Сокіл-Клепар Н. Мікротопоніміка: традиції та перспективи. Електронний курс. URL: <https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=4084>

Сокіл-Клепар Н. В. Мікротопоніміка: традиції та перспективи. Навчальний посібник. Львів, 2023.

11. Рекомендована література

Основна:

1. Беценко Т. П. Вступ до топоніміки: Навчальний посібник. Суми, 2019. URL: <https://cutt.ly/nFRDQWb>
2. Львівська ономастична школа: хрестоматія [відп. ред. Купчинська З. О.]. Львів, 2019.
3. Сокіл-Клепар Н. В. Мікротопоніміка: традиції та перспективи. Навчальний посібник. Львів, 2023.

Допоміжна:

1. Банк М. В. Із спостережень над мікротопонімікою Закарпаття. *Питання топоніміки та ономастики*. Київ, 1962. С. 164–168.
2. Вербич С. Топоніми Турківщини: структура, доонімна семантика, етимологія. *Вісник Прикарпатського університету імені Василя Стефаника*. Філологія. Випуск XV–XVIII. Івано-Франківськ, 2007. С. 404–406.
3. Габорак М. М. Східнороманські мовні елементи в оронімії Івано-Франківщини. *Студії з ономастики та етимології* / [відп. ред. О. П. Карпенко]. Київ, 2004. С. 47–56.
4. Галас К. Українська топонімія Закарпаття в лінгвістичному аспекті. Ужгород, 1979.
5. Кордуба М. Що кажуть нам назви осель? Львів, 1938.
6. Купчинська З. Топонімічна картина світу: теоретичний аспект. *Ucrainica II. Současna ukrajinstika. Problemy jazyka, literatury a kultury*. 2 část. Sborník článků. 3. Olmoucké symposium ukrajinstů 24–26 srpna 2006. Olmouc, 2006. С. 563–570.
7. Кровицька О. В., Осінчук Ю. В. Оніми із коренем крас- (красн-): у пошуках ідентичності й традиції. *Вісник Житомирського державного університету*

- імені Івана Франка. Філологічні науки. 2023. Вип. 2 (100). С. 218–229. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/37758/1/21.pdf>
8. Лісняк Н. Мікротопонім як елемент національної безпеки. С. 310–312. *Міжнародна безпека у світлі сучасних глобальних викликів. Країни Балтії – Україна: єдність, підтримка, перемога: збірник наукових праць*. Київ, 2023. URL: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7358/mizhnar_bezpeka_svitli_suchasn_hlobal_vyklykiv_krayiny_baltiyyi_ukrayina_yednist_pidtrymka_peremoha_23.pdf?sequence=1#page=310
 9. Лужецька О. Мікротопонімія Південно-Західного Опілля. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/40897/1/Luzetska_monografia.pdf
 10. Лучик В. Роль макро- і мікротопонімів у розв'язанні проблеми прабатьківщини слов'ян. *Nazwy terenowe i miejscowe w przestrzeni fizycznej* / [red. A. Gałkowski, R. Gliwa]. Łódź, 2016. S. 35–40. URL: <https://cutt.ly/9ZwKApZ>
 11. Мікротопонімічні студії в Україні та Європі крізь призму синхронії та діахронії. *Іноземна мова у наукових дослідженнях (суспільствознавчі, лінгвістичні, методичні та перекладознавчі студії)*: колективна монографія. Тернопіль: ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2020. С. 157–168. URL: <https://cutt.ly/SRGZXnF>
 12. Мосур О. С. Йосифінська та Францисканська метрики як джерело вивчення мікротопонімії. *Дослідження з лексикології і граматики української мови: зб. наук. пр. / за ред. проф. І. С. Попової*. Дніпропетровськ: Видав. Біла К. О., 2014. Вип. 15. С. 58–66.
 13. Мосур О. Поняття «мікротопонім»: зміст та ознаки (на матеріалі історичної мікротопонімії Самбірського циркулу). *Народознавчі зошити*. 2019. № 5 (149). С. 1239–1245. URL: <http://nz.ethnology.lviv.ua/archiv/2019-5/21.pdf>
 14. Насакіна С. Методи ономастичного дослідження. *Записки з ономастики*. 2018. Вип. 21. С. 178–184. URL: <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2018.21.155191>
 15. Павликівська Н. Мікрогідронімія Вінниччини: від емпірики до узагальнення: монографія. Вінниця, 2014.
 16. Поляруш Т. Мікротопонімія як клас онімів: обсяг, особливості функціонування та структури. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград, 2005. Вип. 59. С. 152–162. URL: https://www.cuspu.edu.ua/download/nauk_zapiski/2005_vipusk_59_zamovlennya_3866.pdf
 17. Сегін, Л. (2023). Мікротопоніми натурогенного походження села Великі Дідушичі Стрийського району Львівської області. *Філологічний часопис*. 2023. Вип. (1). С. 106–116. URL: <http://fch.udpu.edu.ua/article/view/281363>
 18. Сокіл Н. Мікротопонімія Сколівщини. Львів, 2008.
 19. Сокіл-Клепар Н. Мікротопоніми в контексті культурної спадщини українців. *Opera Slavica. Slavistické rozhledy. Jazykovědný sešit. XXXII / 2022 / 2. Brno, 2022. S. 7–16.* URL: <https://digilib.phil.muni.cz/flysystem/fedora/pdf/145278.pdf>

20. Сокіл-Клепар Н. Мікротопоніми в усній народній словесності. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2020. Вип. 72. С. 194–199. URL: <https://cutt.ly/eEHdXDh>
21. Сокіл-Клепар Н. Мікротопоніми та живопис: точки дотику. *Състояние и проблеми на българската ономастика*. Велико Търново, 2018. Том 15. Брой 1. С. 333–345. URL: <https://journals.uni-vt.bg/getarticle.aspx?aid=6150&type=.pdf>
22. Федурко М., Котович В. Мікротопонімія Дрогобиччини: ономастичний та лінгвокультурологічний виміри. *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного ун-ту ім. І. Франка. Серія «Філологія»*. 2021. № 48. С. 68–75. URL: <http://filol.dspu.in.ua/index.php/filol/article/view/163/157>
23. Франко І. Причинки до української ономастики. *Науковий збірник, присв. проф. М. Грушевському*. Львів, 1906. С. 185–218.
24. Янчишина Я. Сутність поняття «мікротопонім» в українській та зарубіжній ономастиці. *Perspectives of world science and education. Abstracts of X International Scientific and Practical Conference*. 17-19 June 2020. Osaka, Japan. 2020. S. 551–560. URL: <https://cutt.ly/jYaFo1a>
25. Gala S., Purgał M. Mikro- i makrotoponimy od apelatywu glina. *Mikrotoponimia na pograniczach językowo-kulturowych*. Lublin, 2010. S. 59–75.
26. Gołąb Z. Karpacki gruń. *Onomastica*. Roczn. V. Wrocław-Kraków, 1959. S. 293–309.
27. Hrabec S. Nazwy geograficzne Huculszczyzny. Kraków, 1950.
28. Mrózek R. Nazwy terenowe. *Polskie nazwy własne. Encyklopedia* / [pod red. E. Rzetelskiej-Feleszko]. Warszawa-Kraków, 1998. S. 231–258. URL: <https://cutt.ly/tFRD293>
29. Stiber Z. Toponomastyka Łemkowszczyzny. Część II. Nazwy terenowe. Łódź, 1949. Nr. 6.
30. Šrámek R. Aspekty „mikro” a „makro” jako interpretační a klasifikační problém v onomastice. *Mikrotoponimy i makrotoponimy w komunikacji i literaturze* / [red. A. Gałkowski, R. Gliwa]. Łódź, 2015. S. 17–24. URL: <https://cutt.ly/7ZwKJTi>
31. Vrabie E. Influenta limbii române asupra limbii ucrainene. București, 1967.
32. Wolnicz-Pawłowska E., Rudolf-Ziółkowska E. Z terminologii geograficznej w gwarach bojkowskich. *Studia z filologii polskiej i słowiańskiej*. 21. Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe, 1983. S. 271–280.

Словники:

1. Бабічева О. Л. Інверсійний словник мікротопонімів Чернігівсько-Сумського Полісся. Київ, 2005.
2. Основен систем и терминологија на словенската ономастика. Основная система и терминология славянской ономастики. *Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik*. Скопје, 1983. С. 113–114.
3. Словник мікрогідронімів Вінниччини / [укл. Н. Павликівська]. Вінниця, 2013.

4. Словник мікротопонімії Черкащини / [укл.: Т. О. Гаврилова, З. М. Денисенко]. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю., 2010.
5. Словник мікротопонімів і мікрогідронімів Ровенщини / [упоряд. С. В. Шийка]. Тернопіль, 2016.
6. Словник мікротопонімів і мікрогідронімів північно-західної України та суміжних земель : в 2-х т. / [укл. Г. Л. Аркушин]. Луцьк: РВВ «Вежа», 2006. Т. 1.; 2007. Т. 2.
7. Словник мікрогідронімів України / [уклад.: І. М. Железняк, О. П. Карпенко, В. В. Лучик, Т. І. Поляруш]. Київ, 2004.
8. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків: Ранок-НТ, 2012.

Інтернет-ресурси:

<http://karpenko.in.ua>

http://e-onomastics.blogspot.com/2018/04/blog-post_10.html

<https://sites.google.com/site/poltowonomastyczne/>

<http://icosweb.net/drupal>

<https://mikrotoponim.blogspot.com/>